

Osservatorio Cardinale Van Thuân sulla Dottrina sociale della Chiesa. Terzo Rapporto sulla Dottrina sociale della Chiesa nel Mondo *La dottrina sociale della Chiesa non può essere incatenata*. Red. G. P. Crepaldi, S. Fontana. Siena: Cantagalli 2011 ss. 224.

Międzynarodowe Obserwatorium Kardynała François-Xaviera Nguyễn Van Thuâna, zmarłego w 2001 roku Przewodniczącego Papieskiej Komisji „Iustitia et Pax”, przez 13 lat więźnia reżimu komunistycznego w Wietnamie (z tego 9 lat w izolacji), zostało założone w 2003 roku przez abpa Giampaolo Crepaldiego, ówczesnego sekretarza Papieskiej Komisji „Iustitia et Pax”, a obecnie arcybiskupa Triestu. Swoją siedzibę ma w Trieście. Jego głównym celem jest monitorowanie rozwoju oraz upowszechnianie nauki społecznej Kościoła na płaszczyźnie międzynarodowej. Służy temu m.in. redagowany w trzech językach: włoskim, angielskim oraz hiszpańskim i na bieżąco aktualizowany portal internetowy www.vanthuanobservatory.org, zawierający dokumenty, informacje, publikacje oraz materiały formacyjne związane z nauką społeczną Kościoła; kwartalnik „Bollettino di Dottrina Sociale della Chiesa”, wydawany we Włoszech, Ameryce Łacińskiej oraz w Hiszpanii; redagowana przez wydawnictwo Cantagalli w Sienie seria wydawnicza „Collana dell’Osservatorio” zawierająca studia i monografie na temat nauki społecznej Kościoła; publikowany od 2009 roku raport o stanie nauki społecznej Kościoła na świecie oraz doroczna konferencja w rocznicę śmierci kard. Van Thuâna poświęcona różnym zagadnieniom związanym z problematyką życia społecznego. Obserwatorium współpracuje z Konferencjami Episkopatów różnych krajów, organizacjami kościelnymi, ośrodkami badań nad katolicką nauką społeczną oraz różnymi stowarzyszeniami upowszechniającymi naukę społeczną Kościoła.

Wydany w 2011 roku raport o stanie nauki społecznej Kościoła jest trzecim z kolei i dotyczy roku 2010. Został on zatytułowany: *La dottrina sociale della Chiesa non può essere incatenata*. Tytuł ten nawiązuje do wezwania św. Pawła z 2 Listu do Tymoteusza, aby „słowo Boże nie uległo spętaniu” (2 Tm 2, 9). Raport został przygotowany przez Międzynarodowe Obserwatorium kard. Van Thuâna we współpracy z Centro de Pensamiento Social Católico Uniwersytetu San Pablo w Arequipa (Peru), Fundación Pablo VI w Madrycie oraz Fondation de Service Politique w Paryżu. Odpowiedzialnymi za jego redakcję byli abp Gianpaolo Clepardi, Dyrektor Obserwatorium oraz Stefano Fontana.

Raport analizuje rozwój nauki społecznej Kościoła w danym roku, opisuje inicjatywy mającego na celu jej upowszechnienie, omawia najważniejsze dokumenty społecznego nauczania Kościoła oraz stan badań na pięciu kontynentach. Jego struktura zawiera kilka istotnych elementów. Raport otwiera synteza wprowadzająca autorstwa redaktorów tomu Clepaldiego oraz Fontany zatytułowana: „La Dottrina sociale della Chiesa non può essere incatenata. Testimonianza, santità e martirio” (s. 15-20). Opisuje ona stan aktualny nauki społecznej Kościoła, wskazuje na ważne momenty w roku

sprawozdawczym, próbuje dokonać bilansu, zwraca uwagę na postęp w badaniach nad doktryną społeczną Kościoła oraz pojawiające się trudności i zagrożenia. Część zasadnicza Raportu zawiera omówienie nauczania społecznego Benedykta XVI w roku 2010 autorstwa Dyrektora Obserwatorium abpa Clepardiego (s. 21-40) oraz prezentację nauki społecznej Kościoła na pięciu kontynentach (s. 41-130). Następnie Raport uwypukla „Zagadnienie roku” i je szczegółowo omawia. Tym razem został wybrany i dogłębnie przeanalizowany problem rozwoju w świetle encykliki *Caritas in veritate* Benedykta XVI. Zagadnieniu temu poświęcony został długi wywiad z prof. Simoną Beretta, wykładowcą polityki gospodarczej na Wydziale Nauk Politycznych Università Cattolica del Sacro Cuore w Mediolanie, członkinią Komitetu Naukowego Obserwatorium. Raport uzupełniają wybrane dokumenty społecznego magisterium Kościoła oraz chronologiczny wykaz najważniejszych wydarzeń. Pozwala on nie tylko na ogląd tego, co działo się w obszarze nauki społecznej Kościoła, ale także może pełnić rolę ważnego narzędzia badawczego dla przyszłych pokoleń badaczy.

Raport uwypukla znaczenie i rolę nauki społecznej Kościoła dla dynamicznych procesów dostrzegalnych w świecie współczesnym, analogicznie do ujęcia zaproponowanego z jednej strony przez Benedykta XVI w encyklice *Caritas in veritate*, które, z kolei, wpisuje się w proces uteologicznienia nauki społecznej Kościoła i dostrzeżenia jej kluczowej roli w nowej ewangelizacji. Nauka społeczna Kościoła w swej integralności (jako doktryna i jako refleksja naukowa) jest elementem przepowiadania wiary i istotnym elementem tożsamości i doświadczenia chrześcijańskiego. Raport podkreśla ścisłą łączność nauki społecznej Kościoła z powołaniem do świętości i ze świadectwem życia chrześcijańskiego, gdy zajdzie potrzeba aż do męczeństwa. Wynika to z totalnego charakteru wiary rozumianej jako postawa całożyciowa, która swoim horyzontem winna obejmować wszystkie wymiary życia, w tym także zaangażowanie społeczne. Motyw ten był wielokrotnie podkreślany podczas pielgrzymki apostołskiej Benedykta XVI do Portugalii (11-14 maja 2010 r.).

Oznacza to, że wymiar społeczny wiary i związane z nim zaangażowanie społeczne nie może być traktowane jako fakultatywne, lecz istotny przejaw tożsamości chrześcijanina. Nauka społeczna Kościoła staje się w tym względzie niezbędnym punktem odniesienia i ukierunkowania. Zdolność rozumu ludzkiego do odkrycia prawd zawartych w nauce społecznej Kościoła stała się m.in. osnową przemówienia pt. „Świat rozumu i świat wiary potrzebują siebie wzajemnie” Benedykta XVI podczas spotkania z przedstawicielami różnych grup społecznych w Westminster Hall (17 września 2010). Papież nawiązywał w nim do głębokiego przekonania tradycji katolickiej o dostępności rozumowi ludzkiemu obiektywnych norm określających słuszne działanie. „W takim ujęciu rola religii w debacie politycznej polega nie tyle na ukazywaniu tych norm, tak jakby nie były one znane niewierzącym – ani na proponowaniu konkretnych rozwiązań politycznych, co bynajmniej nie leży w zakresie kompetencji religii – lecz raczej na pomocy w «oczyszczaniu» rozumu i oświecaniu go na drodze odkrywania obiektywnych zasad moralnych. Ta «korekcyjna» rola religii w odniesieniu do rozumu nie zawsze jest chętnie akceptowana, częściowo ze względu na [...] wypaczone formy religii, takie jak sekciarstwo i fundamentalizm” („L'Osservatore Romano” 2010 nr 11 s. 26-28).

Słowa Benedykta XVI potwierdzają nieodzowność nauki społecznej Kościoła, której podstawowym celem nie jest tworzenie alternatywnych do istniejących modeli życia społecznego, lecz profetyczno-krytyczna funkcja rozeznania w oparciu o posiadaną koncepcję antropologiczną, na ile we współczesnej rzeczywistości społecznej zapewnione jest poszanowanie godności osoby ludzkiej (por. SRS 41; CA 55). Nauka społeczna Kościoła łączy więc w sobie dwa wymiary: z jednej strony staje się miejscem rozeznania i opisanego integralnej wizji człowieka i społeczeństwa, która bazuje na Objawieniu chrześcijańskim, z drugiej zaś, w oparciu o nią, próbuje zrozumieć rzeczywistość społeczną, poddaną nieustannym i dynamicznym procesom transformacji, w celu promocji godności osoby ludzkiej i dobra wspólnego.

Centralną część Raportu, opisującą sytuację nauki społecznej Kościoła na pięciu kontynentach, należy postrzegać jako wymowne świadectwo, jak w niewielkim zakresie jest ona akceptowana przez współczesne nurty i ideologie kulturowo-społeczne. Wręcz przeciwnie, dominującym stanowiskiem jest kontestacja i odrzucenie podstawowych założeń antropologicznych, wartości i zasad życia społecznego nauki społecznej Kościoła. Raport precyzyjnie opisuje najważniejsze płaszczyzny sporu, do których należą m.in.: ideologia ONZ odwołująca się do tzw. zdrowia reprodukcyjnego (s. 43), filozofia *gender* (s. 44), wybiórcza interpretacja wolności religijnej w stosunku do chrześcijan (s. 49), recepcja encykliki *Caritas in veritate* w Stanach Zjednoczonych (s. 58), orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu (s. 107), zmiany legislacyjne przeprowadzone przez rząd Zapatero w Hiszpanii (s. 116) itd.

Opisane przypadki pokazują, że tożsamość osoby ludzkiej i jej prawa muszą być ciągle elementem troski i ochrony. W tym kontekście widać doniosłą rolę, jaką pełni opracowywany dorocznie przez Międzynarodowe Obserwatorium Kard. Van Thunana Raport o stanie nauki społecznej Kościoła w świecie. Staje się on ważnym i obywatelskim narzędziem monitorowania zagrożeń godności osoby ludzkiej i życia społecznego, a także promocji cywilizacji życia i miłości.

Jerzy Gocko SDB
Katedra Teologii Moralnej Społecznej KUL

Basilio P e t r à. *Fare il confessore oggi*. Bologna: Edizioni Dehoniane 2012 ss. 236.

Teologia moralna jest głęboko powiązana z praktyką sakramentu pokuty. Jednym z oczekiwań, jakie artykułowano wobec teologów moralistów, była zawsze pomoc w rozwiązywaniu kasusów sumienia, co w sposób szczególnie ma miejsce w sakra-